

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีของการควบกิจการ

1. ลักษณะทั่วไปของการควบกิจการ

1.1 ความหมายของการควบกิจการ

การประกอบธุรกิจในเศรษฐกิจปัจจุบันต้องเผชิญกับการแข่งขันสูง และยากลำบากมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมด้านการค้า การบริการ และการผลิต รวมทั้งสถาบันการเงิน ดังนั้นแต่ละธุรกิจอาจต้องหาทางออกสำหรับธุรกิจของตนเอง และต้องหาวิธีในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน หรือการขยายกิจการ แนวความคิดในการควบกิจการเป็นวิธีทางหนึ่งที่ได้รับการนิยมนิยมที่จะช่วยให้ธุรกิจต่างๆ สามารถผ่านพ้นอุปสรรค และพัฒนาก้าวหน้าต่อไปได้ในอนาคต และใช้การควบกิจการเป็นการประสานจุดแข็งของแต่ละกิจการ เพิ่มศักยภาพในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน หรือด้านการตลาด ปกติการควบกิจการนั้นจะขึ้นอยู่กับผู้ถือหุ้นของบริษัทที่เป็นเป้าหมายของการควบกิจการว่าจะยินยอมให้มีการควบกิจการหรือไม่ โดยรับฟังความเห็นจากคณะกรรมการบริหารของบริษัท หรือเล็งเห็นว่าพวกเขาสามารถได้รับประโยชน์มากขึ้นจากหุ้นที่หลังจากควบกับบริษัทใหม่ และนอกจากนี้ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การควบกิจการระหว่างประเทศได้รับความนิยมมากขึ้น บริษัทยักษ์ใหญ่พยายามให้การควบกิจการเป็นการผสมผสานผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ความกดดันของภาวะการแข่งขันระหว่างประเทศเข้าด้วยกัน และนวัตกรรมเกี่ยวกับเทคโนโลยี

การประกอบธุรกิจในเศรษฐกิจสามารถเติบโตได้หลายทางทั้งจากผลการดำเนินงานของกิจการนั้นๆ จากการทำให้ยอดขายของสินค้า (Turnover) และส่วนแบ่งตลาด (market share) เพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของกิจการในลักษณะนี้ถือว่าการขยายตัวของกิจการที่เกิดจากประสิทธิภาพของกิจการนั้นๆ เช่น การวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้สินค้าชนิดใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การก่อสร้างโรงงาน เป็นต้น เรียกการเติบโตดังกล่าวว่าเป็น การขยายกิจการภายในบริษัท (Internal Expansion) แต่หากบริษัทเลือกขยายกิจการ โดยเลือกใช้วิธีการควบกิจการตั้งแต่สองบริษัทเป็นบริษัทเดียว เราเรียกวิธีดังกล่าวว่า Merger and Consolidation หรือโดยการจัดตั้งบริษัทใหม่ขึ้นมาเพื่อถือหุ้นในบริษัทเดิม เรียกวิธีดังกล่าวว่า Holding Company หรือ

การซื้อสินทรัพย์หรือหุ้นของบริษัทอื่น เรียกว่า Acquisition or Takeover เพื่อก่อให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วตามที่บริษัทต้องการถือว่าเป็น การขยายกิจการจากภายนอก (External Expansion)

1.2 ประเภทของการควบกิจการ

รูปแบบของการควบกิจการสามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์การควบกิจการดังนี้¹

1.2.1 Vertical Merger หรือ การควบกิจการตามแนวตั้ง หมายถึง การควบกิจการในธุรกิจที่สินค้าหรือบริการมีความแตกต่างกัน แต่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกันเพื่อขยายธุรกิจให้การผลิต การจำหน่าย การบริการมีลักษณะกว้างขวาง และครบวงจรเพิ่มมากขึ้น หรือเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการผลิต และสร้างความมั่นคงในการประกอบธุรกิจยิ่งขึ้น ลดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ เช่น การควบกิจการของกิจการผลิตน้ำอัดลมกับกิจการผลิตขวด หรือกรณีบริษัท IBM ที่เข้าไปซื้อกิจการของบริษัทซอฟต์แวร์ Lotus Development หรือกรณีบริษัท SONY เข้าไปในกิจการธุรกิจค่ายเพลง เป็นต้น

1.2.2 Horizontal Merger หรือการควบกิจการตามแนวนอน หมายถึงการควบกิจการในธุรกิจประเภทเดียวกันที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาด และขยายกิจการเดิมที่มีอยู่แล้วให้มีขนาดใหญ่มากขึ้น และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารต้นทุนเพราะการควบกิจการดังกล่าวถือเป็นการประหยัดต้นทุนของกิจการ (economy of scale) ทั้งนี้ เมื่อทรัพยากรความรู้ความสามารถในด้านการบริหารที่จำกัดในอุตสาหกรรม (Industry – Specific Managerial Capacity) มีอยู่เกินความต้องการ บริษัทจึงอาจพยายามใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากทรัพยากรนี้เป็นแบบเฉพาะอุตสาหกรรม การขยายกิจการออกไปเพื่อใช้ทรัพยากรนี้จึงมีแนวโน้มที่จะออกไปสู่บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันเกิดเป็นการควบกิจการตามแนวนอน² เช่น บริษัทลีเวอร์บราเธอร์ จำกัดซึ่งเป็นผู้ผลิตไอศกรีมวอลล์ได้ควบกิจการกับกิจการ

¹ ชวลิต นาควิจิตร, “การรวมกิจการ Business Combination,” วารสารเทคโนโลยีธนบุรี 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2545): 43.

² อัญญา ชันชวิทย์, การควบกิจการและการครอบงำกิจการ(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 35.

การไอศกรีมโฟรโมสต์ของบริษัทโฟรโมสต์ ฟรีสแลนค์ จำกัด หรือกรณีกลุ่มห้างสรรพสินค้าโรบินสันรวมกันกับกลุ่มห้างเซ็นทรัล เป็นต้น

1.2.3 Conglomerate Merger หรือการควบกิจการแบบกระจายในธุรกิจต่างประเภทกันและไม่มี ความเกี่ยวข้องกันเข้าด้วยกัน หมายถึงการผสมผสานระหว่างจุดอ่อนและจุดแข็งของทั้งบริษัทที่เข้าควบกิจการและบริษัทที่ถูกควบกิจการ การควบกิจการดังกล่าวอาจแบ่งได้เป็นสองประเภทย่อย คือ

ก. การควบกิจการเพื่อขยายประเภทของผลิตภัณฑ์ (Product Extension Merger) เป็นการควบกิจการเพื่อมุ่งขยายฐานของธุรกิจ เช่น บริษัทการเงินเข้าซื้อกิจการของบริษัทประกันภัย แม้ว่าโดยหลักการของธุรกิจแล้วทั้งสองกิจการจะเกี่ยวข้องกันน้อยมาก แต่การรวมกิจการดังกล่าวทำให้บริษัทมีบริการเสนอลูกค้าซึ่งอาจจะเป็นลูกค้ากลุ่มเดียวกันมากขึ้น และขยายธุรกิจเข้าไปในตลาดหรืออุตสาหกรรมต่างประเภทกับธุรกิจเดิมของตน และอาจมีจุดประสงค์เพื่อหาทางเข้าประกอบธุรกิจ ในกิจการที่ผู้ประกอบการต้องมีใบอนุญาตจากรัฐ เช่น ธุรกิจประเภทรถยนต์ควบกับกิจการประเภทโรงแรม หรือกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ที่ทำธุรกิจทางด้านธุรกิจการเกษตรเข้าไปซื้อกิจการประกอบรถจักรยานยนต์ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นต้น

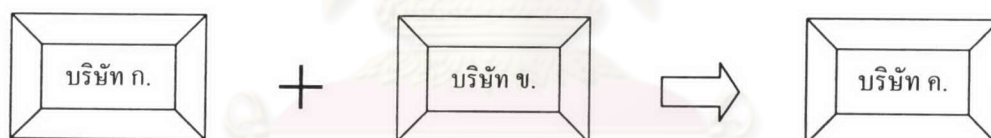
ข. การควบเพื่อกระจายธุรกิจอย่างแท้จริง (Pure Conglomerate Merger) เป็นการควบกิจการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายความเสี่ยงทางธุรกิจ มากกว่าการเกื้อหนุนทางธุรกิจ เช่น บริษัทการเงินเข้าซื้อกิจการของธุรกิจผลิตยางยืด ซึ่งมีลักษณะของธุรกิจต่างกัน และลูกค้าของทั้งสองกลุ่มก็ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ประโยชน์ของการควบกิจการแบบนี้ยังเป็นการกระจายรายได้ อย่างสม่ำเสมอ เพราะหากธุรกิจการเงินตกต่ำ ก็จะมีรายได้การผลิตยางยืดเข้ามาเสริมเนื่องจากธุรกิจทั้งสองอาจได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจต่างกัน³

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 93.

1.3 รูปแบบของการควบกิจการ

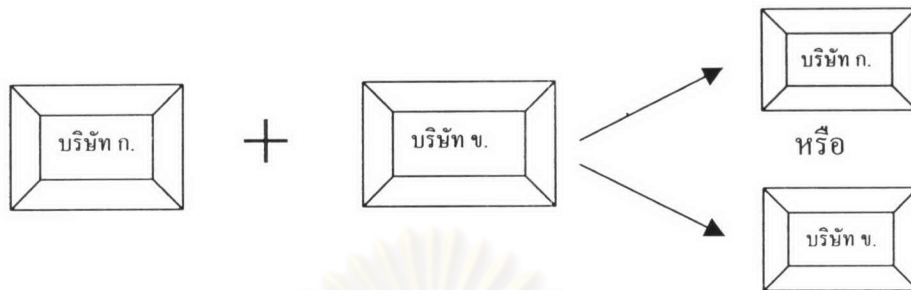
การประกอบธุรกิจในปัจจุบันต้องประสบกับเศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย บริษัทแต่ละแห่งจึงต้องหาทางออกเพื่อให้ธุรกิจของตนสามารถคงอยู่ และอยู่รอดได้ต่อไปในสภาพเศรษฐกิจนี้ จึงเห็นได้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการควบรวมกิจการนับเป็นอีกหนทางในการช่วยประสานจุดแข็ง และจุดอ่อนของแต่ละกิจการเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดศักยภาพในการดำเนินงาน ซึ่งการควบรวมกิจการทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.3.1 การรวมกิจการ (Consolidation or Amalgamation) คือ การควบบริษัทตั้งแต่ 2 บริษัทขึ้นไปให้เป็นบริษัทใหม่ การควบกิจการด้วยวิธีนี้เป็นการรวมทั้งหนี้สินและทรัพย์สินของบริษัททั้งหมดเข้ามาไว้ในบริษัทใหม่ ซึ่งทำให้บริษัทเดิมทั้งหมดสิ้นสภาพไปภายหลังจากการควบกิจการและเกิดเป็นบริษัทใหม่ขึ้นมา และมีการใช้ชื่อใหม่ มีการออกหุ้นใหม่ซึ่งผู้ถือหุ้นเดิมจะได้รับหุ้นสามัญของบริษัทใหม่แทนหุ้นสามัญเดิม และภายหลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนการควบกิจการแล้ว จะมีการจดทะเบียนตั้งเป็นบริษัทใหม่ ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารมิตซูบิชิ ธนาคารไทยโย และธนาคารโกเบ เข้าร่วมกิจการเป็นธนาคารเดี่ยว และต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารชากรุงระ พิจารณาตามรูปที่แสดง

1.3.2 การควบกิจการ (Merger) คือ การควบกิจการของบริษัทตั้งแต่สองบริษัทขึ้นไปให้เป็นกิจการเดียวกันโดยไม่มีการตั้งบริษัทใหม่ขึ้นมาแต่อย่างใด คงเหลือเพียงบริษัทใดเพียงบริษัทหนึ่งเท่านั้น ส่วนบริษัทที่ถูกควบกิจการนั้นจะถูกยุบไป ซึ่งการควบกิจการดังกล่าวสามารถทำได้โดยการซื้อ หรือรับโอนสินทรัพย์สุทธิทั้งหมดของบริษัทที่ถูกควบกิจการไว้ เป็นการรวมทั้งสินทรัพย์และหนี้สินของบริษัทต่างๆ เข้ามาไว้ในบริษัทใดบริษัทหนึ่งเพียงบริษัทเดียว ทำให้บริษัทอื่นๆ สิ้นสภาพไปคงเหลือเพียงบริษัทเดียวเท่านั้น ยกตัวอย่างกรณีของธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เข้าควบกิจการธนาคารสยาม จำกัด เมื่อปี พ.ศ. 2530 เป็นต้น พิจารณาตามรูปที่แสดง⁴

⁴ นงนุช โสรัตน์, “ทางเลือกที่จะเติบโตของธุรกิจด้วยการรวมกิจการ,” นักบริหาร 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2542): 28.

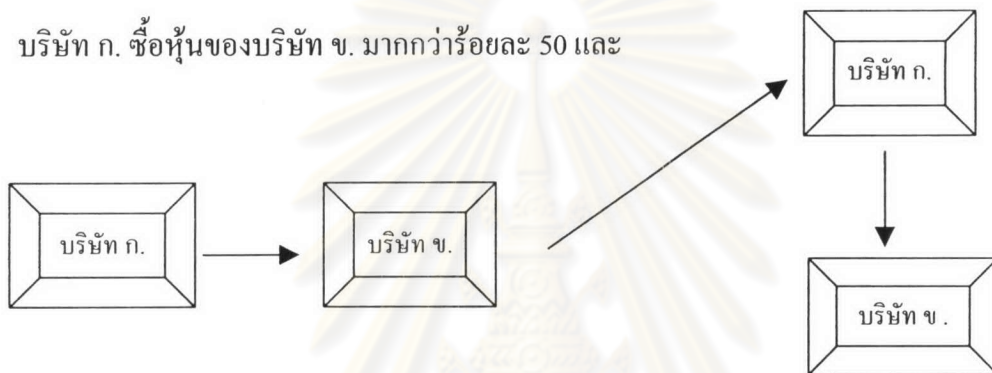
1.3.3 การเข้าครอบงำกิจการ⁵ (Takeover) คือ การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการควบคุมในกิจการเป้าหมาย หรือการได้มาซึ่งหุ้นหรือทรัพย์สินของกิจการเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอที่จะควบคุม บริหารกิจการของบริษัทนั้นได้ การครอบงำกิจการด้วยวิธีนี้สามารถเกิดขึ้นได้ 2 แบบ คือ แบบแรกเป็นการครอบงำกิจการอย่างเป็นมิตร (Friendly Takeover) เป็นการเข้าครอบงำกิจการที่ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดของกิจการเป้าหมายนั้นยินยอมพร้อมใจให้ และแบบที่สองได้แก่ การเข้าครอบงำกิจการอย่างไม่เป็นมิตร (Hostile Takeover) การครอบงำกิจการแบบนี้เป็นการเข้าครอบงำที่ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ไม่ยินยอมพร้อมใจจะขายหุ้นหรือทรัพย์สินให้ แต่บริษัทที่ต้องการจะครอบงำกิจการได้ทำการกว้านซื้อหุ้นจากผู้ถือหุ้นกลุ่มอื่นเพื่อให้มีจำนวนเพียงพอที่จะเข้าไปบริหารงานของบริษัทนั้นได้ เช่น การเข้าครอบงำกิจการของบริษัท อากาศประกันภัย จำกัด โดยหุ้นส่วนบางคน ทั้งนี้เราสามารถเข้าครอบงำกิจการของกิจการเป้าหมายได้ 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1. การซื้อหุ้นของกิจการ (Acquisition of Stocks) คือ การเข้าซื้อหุ้นของกิจการของบริษัทเป้าหมายเพื่อที่จะเข้าไปบริหารบริษัทนั้น เป็นการเปลี่ยนตัวผู้ถือหุ้นจากผู้ถือหุ้นรายเดิมมาเป็นผู้ถือหุ้นรายใหม่ซึ่งก็คือผู้ซื้อ โดยการซื้อหุ้นในบริษัทดังกล่าวทั้งหมด หรือบางส่วน และการซื้อหุ้นดังกล่าวทำให้ผู้ซื้อที่มีเสียงข้างมากในการลงมติเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในบริษัท การซื้อหุ้นของกิจการที่บริษัทผู้ซื้อที่มีสิทธิออกเสียงของอีกบริษัทหนึ่งมากกว่าร้อยละ 50 นั้น จะทำให้บริษัทที่ควบคุมกิจการอื่นมีความสัมพันธ์เป็นบริษัทใหญ่ (Holding Company) สามารถกำหนดนโยบาย

⁵ สมพร แดงดี, “การใช้ดุลพินิจในการให้สินเชื่อทางธุรกิจกับความรับผิดชอบทางอาญา: ศึกษาเฉพาะกรณีให้สินเชื่อเพื่อครอบงำกิจการ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 46.

อันเป็นการประสานประโยชน์กันระหว่างบริษัทได้ และการบริหารงานของบริษัทที่ถูกควบคุม หรือเรียกว่าบริษัทย่อย (Subsidiary Companies) สถานะทางกฎหมายของบริษัทใหญ่ และบริษัทย่อย ต่างๆ ยังคงเป็นนิติบุคคลแยกจากกันเช่นเดิม โดยกลุ่มของบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยรวมกันเป็นความสัมพันธ์ที่เรียกว่าบริษัทในเครือ (Affiliated Companies) เช่น กรณีบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ธนสยาม จำกัด (มหาชน) เข้าไปซื้อหุ้นของบริษัทสามชัย จำกัด (มหาชน) เมื่อปี พ.ศ. 2534 พิจารณาตามรูปที่แสดง

บริษัท ก. ซื้อหุ้นของบริษัท ข. มากกว่าร้อยละ 50 และ

บริษัท ข. ยังคงอยู่ในตลาดโดยบริษัท ก. มีอำนาจบริหาร ควบคุมการดำเนินงานของบริษัท ข.

วิธีที่ 2. การซื้อสินทรัพย์ (Acquisition of Asset) คือการเข้าซื้อสินทรัพย์ส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดของบริษัทเป้าหมาย โดยไม่มีการซื้อหุ้นของกิจการนั้นเลย บริษัทผู้ขายยังคงสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ หรือเลิกกิจการก็ได้ ทั้งนี้การซื้อสินทรัพย์ของกิจการดังกล่าวนี้มิได้ก่อความสัมพันธ์เป็นบริษัทในเครือแต่อย่างใด เช่น กลุ่มบ้านฉางกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ขายทรัพย์สินบางส่วนให้กับบริษัท ชินวัตรคอมพิวเตอร์แอนด์คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (มหาชน) เมื่อปี พ.ศ. 2535 พิจารณาตามรูปที่แสดง

บริษัท ก. ซื้อสินทรัพย์ส่วนใหญ่ของบริษัท ข. หรือทั้งหมด บริษัท ข.เลิกกิจการหรือไม่ก็ได้

1.4 ปัจจัยในการควบกิจการ

การควบกิจการต้องอาศัยปัจจัยหลายประการด้วยกันซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีทั้งเกิดขึ้นจากบริษัทที่ถูกควบกิจการ และบริษัทที่เข้าควบกิจการ โดยต้องมีการพิจารณาให้รอบคอบเพราะย่อมมีทั้งข้อดี ข้อเสียของการควบกิจการขึ้นอยู่กับว่าแต่ละบริษัทที่เข้าควบกิจการกันนั้นมีจุดประสงค์อย่างไร บริษัทที่เข้าควบกิจการนั้นต้องพิจารณาความเหมาะสมของบริษัทที่เป็นเป้าหมายในการควบกิจการให้รอบคอบ และปัจจัยที่มีผลกระตุ้นในการจูงใจให้บริษัทจะเข้าควบรวมกิจการกันนั้น มีหลายสาเหตุดังนี้

1.4.1. เมื่อบริษัทต้องการลดคู่แข่งกันในอุตสาหกรรมเดียวกัน หรือลดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ รวมถึงต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารต้นทุนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด หรือเรียกว่า การประหยัดทางขนาด (economy of scale)

1.4.2. เมื่อบริษัทต้องการเพิ่มศักยภาพในการบริหารของธุรกิจ โดยหาช่องทางที่จะทำให้ธุรกิจของตนมีมูลค่าที่คึกฉิ่งกว่าที่เป็นอยู่ (Growth Opportunity) เดิม และเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share) เพิ่มอำนาจต่อรองเพราะต้องการเพิ่มความสามารถในการทำกำไรให้กับธุรกิจ รวมถึงเพิ่มแหล่งเงินทุนในบริษัทหากบริษัทเกิดปัญหาเรื่องสภาพคล่อง (Cash Flow)⁶

1.4.3. เมื่อบริษัทต้องการกระจายความเสี่ยงทางธุรกิจ หรือกระจายการดำเนินงานธุรกิจ (Business Diversification) เช่น กรณีบริษัท สาธารณนิ จำกัด เข้าครอบงำกิจการของ บริษัทอุตสาหกรรมดังโลหะ จำกัด เป็นการขยายกิจการออกไปสู่กิจการอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการเดิมของบริษัทผู้ควบกิจการ ซึ่งอาจช่วยลดความผันผวนของกำไร และรายได้รวมจากการดำเนินงานธุรกิจ⁷

1.4.4. เมื่อบริษัทใช้วิธีการควบกิจการเพื่อให้ได้มาซึ่งโอกาสในการเข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทางอ้อม (Backdoor Listing) รวมถึงการได้มาซึ่งใบอนุญาต (License) ในการประกอบกิจการที่ต้องใช้ใบอนุญาตในการดำเนินกิจการ เช่น กรณีธนาคาร

⁶ อัญญา ชันชวิทย์ “การควบกิจการ: ทางรอดธุรกิจ,” ศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ 2 ฉบับที่ 14 (กุมภาพันธ์ 2541): 1.

⁷ อัญญา ชันชวิทย์, การควบกิจการและการครอบงำกิจการ, หน้า 75.

ไทยทนถูกซื้อหุ้นโดยธนาคาร DBS จากสิงคโปร์ หรือธนาคารเอเชียถูกซื้อหุ้นโดยกลุ่ม ABN AMRO จากเนเธอร์แลนด์ หรือบริษัทไทยประสิทธิ์ประกันชีวิตถูกซื้อหุ้นโดยกลุ่มบริษัท Nationwide จากสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

จุดประสงค์ในการควบกิจการของแต่ละบริษัทอาจแตกต่างกันไป และผลที่คาดหมายว่าจะได้รับภายหลังจากการควบกิจการเรียบร้อยแล้ว และการแบ่งผลประโยชน์ภายหลังจากการควบกิจการระหว่างกัน รวมถึงความยินยอมพร้อมใจระหว่างผู้บริหารของบริษัทที่ควบกิจการ และบริษัทเป้าหมายในการควบกิจการนั้นๆ เพื่อให้การควบกิจการเกิดประสิทธิภาพแก่บริษัทมากที่สุด และก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อผู้บริโภคนในตลาดด้วย

2. สาเหตุของการควบกิจการ

กิจการในสภาวะเศรษฐกิจผันผวนจำเป็นต้องเร่งหาทางออกเพื่อให้ธุรกิจอยู่รอด ไม่ว่าจะเป็นการขายทรัพย์สินเพื่อแก้ไขสภาพคล่องทางการเงิน หรือการควบกิจการเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินอยู่ได้โดยมีทรัพย์สินจำนวนมากพอต่อการดำเนินธุรกิจ ซึ่งผู้ประกอบการต้องพิจารณาถึงวิธีการต่างๆ เพื่อให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้โดยพิจารณาว่าวิธีการนั้นๆ เหมาะสมกับกิจการของตนหรือไม่ สาเหตุสำคัญที่ทำให้กิจการจำเป็นต้องควบกิจการนั้น มีดังนี้⁸

2.1 ช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงาน เนื่องจากการควบกิจการสามารถช่วยให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุนในการดำเนินงานต่างๆ ลงไปไม่ว่าจะเป็นต้นทุนในการซื้อเครื่องจักร ต้นทุนในการผลิต ต้นทุนในการบริหารงาน เพราะเมื่อสองกิจการได้เข้ามารวมกิจการกันย่อมมีผลให้ต้นทุนต่างๆ ลดลงถือเป็นการประหยัดต้นทุนต่อหน่วยที่ดีเป็นการประหยัดเนื่องจากขนาดทางเทคนิค และลดความกังวลในเรื่องการขาดแคลนวัตถุดิบบางชนิดในกระบวนการผลิต

2.2 เสริมสร้างความมั่นคง การที่กิจการสองกิจการเข้ามารวมกันเหลือเพียงกิจการเดี่ยวนั้น ทำให้สินทรัพย์ และเงินลงทุนของกิจการเพิ่มขึ้น สามารถเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด นอกจากนี้สภาพคล่องของกิจการย่อมดีขึ้นทำให้ฐานะความมั่นคงของกิจการดีขึ้น กิจการมีขนาดใหญ่

⁸ นพพร จันทรนำชู, “การควบกิจการและการครอบงำกิจการ,” ร่วมไทรทอง 8 ฉบับที่ 5 (กุมภาพันธ์ – มีนาคม 2542): 24.

ขึ้นกว่าก่อนการควบกิจการ และเป็นอีกทางหนึ่งในการปรับปรุงโครงสร้างจากภายนอกที่สามารถเพิ่มมูลค่าแก่บริษัทได้⁹ เช่น การซื้อกิจการของบริษัท พี ซี เอ็ม จำกัด ซึ่งเป็นผู้ผลิตแผ่นซีเมนต์ปูพื้น โดยบริษัท แลนด์ แอนด์ เฮาส์ จำกัดซึ่งเป็นบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ การรวมกิจการครั้งนี้เป็นการเสริมให้ธุรกิจของทั้งสองฝ่ายเข้มแข็งขึ้น

2.3 เป็นการระดมความรู้ความสามารถ เพราะการควบกิจการสองกิจการเข้า

ด้วยกันเป็นการระดมความรู้ความสามารถของพนักงาน ผู้บริหารเข้าด้วยกัน ทำให้มีโอกาสสูงที่จะพัฒนากิจการให้ประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยผู้บริหารระดับสูงควรต้องคำนึงถึงบุคลากรของทั้งสองฝ่าย มิใช่ยึดเอาเจ้าหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้นเป็นหลัก ต้องร่วมกันกำหนดทิศทาง และวิสัยทัศน์ (Vision) ขององค์กรใหม่ โดยจะต้องมีการทำงานอย่างจริงจัง ประสานงาน และสื่อสารไปยังผู้ที่เกี่ยวข้อง มีกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างชัดเจน และใช้สื่อต่างๆ เพื่อที่จะได้เข้าถึงบุคลากรทุกคนในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

2.4 สร้างความน่าเชื่อถือ เมื่อการรวมกิจการก่อให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินงานทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในการบริหารงานของกิจการมากยิ่งขึ้น และทำให้บุคคลภายนอก ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุนมีความมั่นใจในการบริหาร ดำเนินงานของกิจการมากยิ่งขึ้น

2.5 สะดวก รวดเร็วในการดำเนินงาน การควบกิจการเป็นการระดมความรู้ ความสามารถ เครื่องจักร เครื่องมือต่างๆ ในการผลิต การดำเนินงาน การตลาด เมื่อได้มีการควบกิจการเข้าด้วยกันแล้วย่อมก่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน ความรวดเร็วในการดำเนินงานย่อมมีมากขึ้น เป็นการลดความล่าช้าอันเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน รวมไปถึงความสามารถในการต่อสู้กับคู่แข่งได้อย่างเต็มที่เพราะบริษัทที่ควบกิจการอาจมีความรู้ และความสามารถ ความชำนาญในธุรกิจดังกล่าวอยู่แล้วจึงเกิดการถ่ายทอดความรู้ทางเทคนิค (Know - How)

2.6 ช่วยในการระดมทุน เมื่อกิจการได้ควบกันแล้วย่อมทำให้สินทรัพย์ เงินทุนของกิจการมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับธุรกิจที่อาจต้องเลิกกิจการหากไม่มีเงินเข้ามาในธุรกิจก็อาจจะ

⁹ อัญญา ชันชวิทย์, การควบกิจการและการครอบงำกิจการ, หน้า 38.

ไม่สามารถประกอบธุรกิจของตนต่อไปได้ และยังทำให้สะดวกต่อการระดมทุน หรือการลงทุนเพื่อขยายกิจการในแหล่งอื่นได้ง่ายขึ้น เป็นการประหยัดเนื่องจากขนาดทางการเงิน เพราะธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ย่อมสามารถซื้อปัจจัยการผลิตได้ในราคาถูก ได้รับส่วนลดเพราะสามารถสั่งซื้อได้ครั้งละมากๆ

2.7 การเพิ่มอำนาจตลาด สามารถทำให้ส่วนแบ่งของตลาดเพิ่มขึ้น และหากมีคู่แข่งที่มีพฤติกรรมลดราคาสินค้า และทำให้บริษัทต้องลดราคาตาม โดยปริยายทำให้ผลกำไรลดลง ดังนั้นหากกิจการใดมีการควบกับคู่แข่งนี้แล้วย่อมทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น ถ้าไรสูงขึ้นด้วย อีกทั้งหากการควบกิจการเป็นการควบกิจการในแนวนอนก็ยังลดภาวะสินค้าล้นตลาดได้ เพราะธุรกิจประเภทเดียวกันจะมีจำนวนน้อยลง สามารถควบคุมปริมาณผลผลิตให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมได้ เช่นกรณีของไอศกรีมวอลล์ควบกิจการกับไอศกรีมโฟร์โมสต์ ทำให้ส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 60 – 70 เป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย และเป็นการกำจัดคู่แข่งรายสำคัญอย่างรวดเร็ว¹⁰

2.8 ความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพราะวงจรธุรกิจสามารถแบ่งได้เป็น 4 ช่วง คือ เริ่มต้น เติบโต อิ่มตัว และเสื่อมลง ทุกธุรกิจเริ่มต้นจากการใช้เงินทุนจำนวนมากในการค้นคว้าวิจัยพัฒนาธุรกิจ และเมื่อธุรกิจเป็นที่รู้จักกันมากขึ้นก็ถือว่าเข้าสู่ช่วงเติบโต ยอดขายและกำไรเพิ่มขึ้น และต่อมาก็เริ่มถึงจุดอิ่มตัว ในขณะที่เดียวกันเริ่มมีการแข่งขันที่สูงขึ้น อาจทำให้ยอดขายของบริษัทลดลง สูญเสียส่วนแบ่งของตลาดเมื่อเทียบกับตอนแรกซึ่งถือว่าเข้าสู่ขั้นเสื่อมลงของธุรกิจ ดังนั้นเมื่อบริษัทเข้าใจถึงสภาวะดังกล่าว บริษัทอาจป้องกันโดยการกระจายการดำเนินธุรกิจ¹¹ ไปยังธุรกิจประเภทอื่นๆ โดยการควบกิจการกับบริษัทที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งจะช่วยให้อัตราการเจริญของบริษัทมีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้น

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.

¹¹ เฉลิมพร อภิขณาพงศ์, “การควบและครอบงำกิจการในยุคโลกาภิวัตน์,” *สุทธิปริทัศน์* 14 ฉบับที่ 44 (กันยายน - ธันวาคม 2543): 52.

3. การควบกิจการในประเทศไทย

3.1 ทางปฏิบัติของการควบกิจการในประเทศไทย

แนวความคิดการควบกิจการเป็นกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจในยุคโลกาภิวัตน์เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารต้นทุน (Cost Effective) หรืออาจเป็นเพราะอีกฝ่ายมีความชำนาญเป็นพิเศษในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (Expertise) หรือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กรในอนาคต (Future Value) หรือเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับบริษัทจากการใช้ทรัพยากรร่วมกัน (Synergies) รูปแบบในการควบกิจการมีหลายแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัย และความต้องการของบริษัทที่ต้องการควบกิจการ และบริษัทที่ถูกควบกิจการ การควบกิจการมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง ขึ้นอยู่กับว่าบริษัทที่ควบกิจการนั้นเป็นบริษัทที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายใด กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

3.1.1 ประมวลแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์มีการบัญญัติหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบกิจการใน มาตรา 1238 ถึง มาตรา 1243 ซึ่งบัญญัติรองรับเฉพาะการควบกิจการในรูปแบบที่กิจการที่ควบกันนั้นต้องเลิกไป และตั้งกิจการใหม่ขึ้นมาเท่านั้น โดยกิจการที่เกิดขึ้นใหม่นั้นจะรับไปทั้งทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิและหน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบต่างๆ ของกิจการที่ควบเข้าหากัน และได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนในการควบกิจการไว้ ดังนี้

การควบกิจการตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ แต่ละบริษัทที่ตกลงควบกันต้องมีมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นให้ความเห็นชอบ และบริษัทต้องนำติดังกล่าวไปจดทะเบียนภายใน 14 วันนับแต่วันมีการประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น นอกจากนี้แต่ละบริษัทต้องโฆษณาในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น 7 ครั้งเป็นอย่างน้อย และส่งคำบอกกล่าวเป็นจดหมายลงทะเบียนไปยังบรรดาบุคคลซึ่งบริษัทรู้ว่าเป็นเจ้าหนี้ของบริษัท และหากเจ้าหนี้นี้ดังกล่าวจะคัดค้านการควบกิจการก็ต้องส่งคำคัดค้านภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่บอกกล่าว หากมีการคัดค้านเกิดขึ้น บริษัทนั้นต้องชดใช้หนี้หรือให้ประกันเพื่อหนี้นั้น เมื่อบริษัทได้ควบเข้ากันแล้วแต่ละบริษัทต้องนำความไปจดทะเบียน

ภายใน 14 วันนับแต่วันที่ควบเข้ากัน และบริษัทที่ได้จัดตั้งขึ้นใหม่นั้นต้องจดทะเบียนจัดตั้งเป็นบริษัทใหม่ และจะถือว่าบริษัทเดิมนั้นสิ้นสภาพไป¹²

3.1.2 พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด ได้บัญญัติวิธีการขั้นตอน และผลที่เกิดขึ้นจากการควบกิจการไว้ โดยการควบกิจการตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัดนี้ได้กำหนดรูปแบบของการควบกิจการที่เกิดขึ้นไว้ว่ากิจการที่ควบกันนั้นต้องเลิกไป และต้องตั้งกิจการใหม่ขึ้นมาเท่านั้น โดยกิจการที่ตั้งขึ้นมาใหม่นั้นต้องรับไปทั้งทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิและหน้าที่ รวมถึงความรับผิดชอบต่างๆ ของกิจการที่ได้ทำการควบเข้าหากัน บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนในการควบกิจการมีดังนี้¹³

การควบกิจการใดหากมีบริษัทมหาชนเข้าไปควบด้วยแล้ว บริษัทมหาชนนั้นต้องมีมติของที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนเสียงทั้งหมดของผู้ถือหุ้นที่มาประชุม และมีสิทธิออกเสียงลงคะแนน หากผู้ถือหุ้นคัดค้านการควบกิจการดังกล่าว บริษัทต้องจัดให้มีผู้ซื้อหุ้นของผู้ถือหุ้นรายที่คัดค้านดังกล่าวในราคาที่ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ครั้งสุดท้ายก่อนวันที่มีมติให้ควบบริษัท แต่หากไม่มีราคาซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ให้ใช้ราคาตามที่อยู่ประเมินราคาอิสระที่ทั้งสองฝ่ายแต่งตั้งขึ้นเป็นผู้กำหนด ถ้าผู้ถือหุ้นไม่ยอมขายภายใน 14 วันนับแต่วันได้รับคำเสนอขอซื้อให้บริษัทดำเนินการควบบริษัทต่อไปได้ และให้ผู้ถือหุ้นดังกล่าวเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทที่ควบกันแล้ว โดยที่ประชุมต้องมีหนังสือแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ของบริษัทภายใน 14 วันนับแต่วันที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นลงมติโดยกำหนดเวลาให้ส่งคำคัดค้านภายใน 2 เดือนนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งมตินั้น หากเจ้าหน้าที่คัดค้านต้องมีการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ให้เรียบร้อยแล้ว

¹² ชัยสิทธิ์ ตราธรรม, “ภาระภาษีเกี่ยวกับการขายทรัพย์สิน โอนกิจการ ควบกิจการ และเลิกกิจการ,” สรรพากรสาส์น 45 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2541): 98.

¹³ เฉลิมพร อภิชนาพงศ์, “การควบและครอบงำกิจการในยุคโลกาภิวัตน์,” สุทธิปริทัศน์: 56.

จากนั้นประธานกรรมการของบริษัทที่จะควบกันต้องเรียกประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้นๆ เพื่อพิจารณาในเรื่องการจัดสรรหุ้น ชื่อของบริษัทภายหลังจากการควบกิจการแล้ว วัตถุประสงค์ ทุนของบริษัทที่ควบกันแล้ว และรายละเอียดอื่นๆ ตามที่จำเป็นในการควบบริษัท โดยต้องทำการประชุมให้แล้วเสร็จภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่บริษัทใดบริษัทหนึ่งได้ลงมติให้ควบกันเป็นรายหลังสุด เว้นแต่ที่ประชุมดังกล่าวมีมติให้ขยายเวลาออกไป แต่รวมแล้วต้องไม่เกิน 1 ปี และการประชุมดังกล่าวต้องมีผู้ถือหุ้นซึ่งมีหุ้นนับรวมกันได้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้ทั้งหมดของบริษัทที่จะควบกันมาประชุมจึงถือเป็นองค์ประชุม ภายหลังจากการประชุมเสร็จสิ้น คณะกรรมการบริษัทเดิมต้องส่งมอบกิจการ ทรัพย์สิน บัญชีเอกสารต่างๆ ให้แก่คณะกรรมการของบริษัทที่ควบกันแล้วภายใน 7 วัน นับแต่วันที่การประชุมเสร็จลง และคณะกรรมการดังกล่าวต้องจดทะเบียนการควบบริษัทพร้อมกับยื่นหนังสือบริคณห์สนธิ และข้อบังคับที่ที่ประชุมอนุมัติต่อนายทะเบียนภายใน 14 วัน นับแต่วันเสร็จสิ้นการประชุม

3.1.3 ประมวลรัษฎากร

ภาวะภาษีอากรสำหรับประเทศไทยนั้นเป็นภาวะภาษีแบบ “ด้านเดียว” (Asymmetric Taxation) รัฐบาลจะเก็บภาษีจากรายได้ของกิจการในกรณีที่เกิดการมีกำไรสำหรับปี โดยจะคิดภาษีเป็นร้อยละของกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษี ประมวลรัษฎากรได้บัญญัติข้อกำหนดที่เกี่ยวกับภาวะภาษีของการควบกิจการไว้ค่อนข้างมาก โดยกำหนดว่ากิจการที่ควบจะต้องชำระบัญชีทั้งสองฝ่าย และแต่ละฝ่ายต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลตามการประเมินสินทรัพย์ใหม่ ณ วันที่มีการควบกิจการ นอกจากนี้ผู้ถือหุ้นทั้งสองฝ่ายต้องจ่ายภาษีเงินได้จากการขายทรัพย์สินจากเงินปันผล หรือรายได้จากการควบกิจการ และยอดเงินขาดทุนสะสมของแต่ละบริษัทยังไม่สามารถตัดทอดไปยังกิจการใหม่ที่เกิดขึ้นจากการควบกิจการอีกด้วย

การควบกิจการนั้น ตาม มาตรา 73 ถือว่าบริษัทเดิมแต่ละบริษัทเลิกกิจการและกรรมการของบริษัทใหม่มีหน้าที่แจ้งให้เจ้าพนักงานประเมินของกรมสรรพากรทราบถึงการควบบริษัทภายใน 15 วัน นับแต่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนบริษัทใหม่ที่เกิดจากการควบกัน มิฉะนั้นเจ้าหน้าที่กรมสรรพากรมีอำนาจสั่งให้บริษัทใหม่ดังกล่าวเสียเงินภาษีเพิ่มขึ้นอีก 1 เท่าของจำนวนเงินภาษีที่ต้องเสีย และกรรมการของบริษัทใหม่ต้องยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแทนบริษัทเดิมภายใน 150 วัน นับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีของบริษัทเดิมซึ่ง

น่าจะได้แก่วันที่นายทะเบียนรับจดทะเบียนบริษัทใหม่ที่เกิดจากการควบกัน เนื่องจากการขึ้นแบบแสดงรายการดังกล่าว กรรมการของบริษัทใหม่ต้องจัดการคำนวณกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิของบริษัทเดิมทุกบริษัท หากผลการคำนวณปรากฏว่าบริษัทเดิมมีกำไรสุทธิก็ให้บริษัทใหม่รับผิดชอบภาษีแทนบริษัทนั้นในอัตราร้อยละ 30 ของกำไรสุทธินั้น แต่ถ้าผลการคำนวณออกมาแล้วพบว่าบริษัทเดิมขาดทุน บริษัทใหม่ก็ไม่ต้องรับผิดชอบแทนบริษัทนั้น เพียงแต่มีหน้าที่ขึ้นแบบแสดงรายการแทนเท่านั้นตาม มาตรา 74

นอกจากนี้ภาษีอากรที่เกี่ยวข้องกับการควบกิจการของประเทศไทยที่สำคัญอีกรายการหนึ่ง คือ ภาษีเฉพาะ ซึ่งภาษีเฉพาะนั้นเป็นการคิดภาษีในอัตราพิเศษ สำหรับธุรกิจบางประเภทที่มีการควบกิจการระหว่างกัน เช่น ธุรกิจเช่าซื้อ โดยบริษัทที่มีคุณสมบัติเข้าข่ายจะต้องเสียภาษีเฉพาะนั้นจะต้องขออนุญาตจากกรมสรรพากรเป็นรายๆ ไป¹⁴

3.1.4 พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2541

สัญญาจ้างแรงงานเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่คู่สัญญาเป็นทั้งเจ้าหนี้ และลูกหนี้ซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างมีสิทธิ และหน้าที่ต่อกันตามที่กำหนดในสัญญาจ้างแรงงาน อย่างไรก็ตาม คู่สัญญาอาจโอนความสัมพันธ์ดังกล่าวไปยังบุคคลภายนอกโดยจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด¹⁵

การโอนความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานเป็นการโอนฐานะความเป็นนายจ้าง และลูกจ้างเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ไปยังบุคคลภายนอกอาจโอนได้ทั้งสิทธิ และหน้าที่หรืออาจโอนเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้ เมื่อพิจารณาในกรณีการรวมกิจการแล้ว ภายหลังจากการรวมกิจการแล้ว การโอนทั้งสิทธิ และหน้าที่ของคู่สัญญาเป็นไปอย่างเด็ดขาดหรืออย่างถาวร ดังนั้น ทรัพยากรบุคคลของบริษัททั้งสองจะได้รับผลกระทบของการโยกย้าย การเปลี่ยนแปลง รวมถึงการวางบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งและลักษณะของงาน ปัญหาการมีบุคลากรซ้ำซ้อนกันเป็นอีก

¹⁴ อัญญา ชันชวิทย์, การควบกิจการและการครอบงำกิจการ, หน้า 69.

¹⁵ วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม, สัญญาจ้างแรงงาน (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2540), หน้า 57.

ปัญหาหนึ่งจึงอาจจะต้องมีบุคลากรบางส่วนที่ถูกตัดออกไป ดังนั้นพระราชบัญญัติแรงงาน จึงได้มีข้อกำหนดคุ้มครองสิทธิ และผลประโยชน์ของลูกจ้าง พนักงานในบริษัทไว้ ดังนี้

การโอนสิทธิ กฎหมายกำหนดแบบของการโอนสิทธิว่าต้องทำเป็นหนังสือตามมาตรา 306 สำหรับนายจ้างจะโอนสิทธิความเป็นนายจ้างไปยังบุคคลภายนอก หมายถึง การโอนสิทธิการทำงานของลูกจ้าง และโอนสิทธิใช้อำนาจบังคับบัญชาต่อลูกจ้างต้องทำเป็นหนังสือตามที่กฎหมายกำหนด และต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้างด้วย ตามมาตรา 577 เรื่องการโอนความเป็นนายจ้างไปยังบุคคลภายนอกได้นั้นต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้าง หากไม่มีความยินยอมดังกล่าวก็ต้องถือว่านายจ้างได้เลิกจ้างลูกจ้างนั้น อันทำให้ลูกจ้างมีสิทธิเรียกร้องต่างๆ ซึ่งเกิดจากการถูกเลิกจ้าง เช่น สิ้นจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า และค่าชดเชย

การโอนหน้าที่ นายจ้างมีหน้าที่ต้องจ่ายสินจ้างหรือค่าจ้างเงินเดือน หากมีการควบกิจการเกิดขึ้นนายจ้างสามารถโอนหน้าที่ดังกล่าวโดยอาศัยการแปลงหนี้ใหม่ ตามมาตรา 350 กฎหมายมิได้กำหนดแบบไว้ แต่การโอนหน้าที่ของคู่สัญญาตามสัญญาจ้างแรงงานนั้นต้องได้รับความยินยอมจากคู่สัญญาอีกฝ่ายเสียก่อน จึงสามารถโอนกันได้ ในกรณีของนายจ้างก็ต้องให้ลูกจ้างตกลงกับบุคคลภายนอกซึ่งเป็นผู้รับโอนหน้าที่นั้นๆ เนื่องจากตามหลักการแปลงหนี้ใหม่จะกระทำโดยขึ้นใจลูกจ้างซึ่งเป็นลูกหนี้เดิมไม่ได้ ทั้งนี้การโอนในลักษณะเด็ดขาดหรือถาวรก็ต้องนำหลักความยินยอมของคู่สัญญามาใช้บังคับด้วย การโอนลูกจ้างไปให้นายจ้างคนใหม่จึงต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้างด้วย มิฉะนั้นถ้าโอนไปโดยลูกจ้างไม่ยินยอมโดยอาจได้รับสินจ้าง หรือค่าจ้างเงินเดือนน้อยลง ก็จะต้องถือว่าเป็นการเลิกจ้างลูกจ้างนั้นด้วย เพราะเป็นการลดสิทธิประโยชน์ของลูกจ้างนั้น

3.1.5 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการควบกิจการ ในกรณีหากบริษัทที่เข้าควบกิจการเป็นบริษัทมหาชน จำกัดที่มี

หลักทรัพย์* จำหน่าย ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ นอกจากบริษัทดังกล่าวต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัดที่กล่าวข้างต้นแล้วยังต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งบัญญัติไว้ใน มาตรา 245 ถึงมาตรา 259 ดังนี้

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบกิจการบัญชีอยู่ในหมวด 8 ของพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 กำหนดว่าการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์และการเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าต้องมีการรายงาน การได้มาหรือจำหน่ายหลักทรัพย์ในมาตรา 246 สำหรับบุคคลใดได้มา หรือจำหน่ายหลักทรัพย์ของกิจการที่อาจทำให้ตนเองหรือบุคคลอื่นเป็นผู้ถือหลักทรัพย์ในกิจการนั้นเพิ่มขึ้น หรือลดลงเมื่อรวมกันแล้วมีจำนวนทุกๆ ร้อยละ 5 ของจำนวนหลักทรัพย์ที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการนั้น ไม่ว่าจะมีการลงทะเบียนการโอนหลักทรัพย์นั้นหรือไม่ บุคคลนั้นๆ ต้องรายงานการได้มา หรือจำหน่ายไปทุกๆ ร้อยละ 5 ของจำนวนหุ้นที่ได้จำหน่ายแล้วทั้งหมดภายในวันทำการถัดจากวันที่เกิดรายการดังกล่าวทุกครั้ง ส่วนหลักทรัพย์อื่นซึ่งประกอบด้วยใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหลักทรัพย์อื่นที่อาจแปลงสภาพแห่งสิทธิเป็นหุ้นได้ให้รายงานทุกครั้งที่มีการได้มาร้อยละ 5 ของจำนวนหลักทรัพย์นั้นในแต่ละประเภทที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการ การบัญชีหลักทรัพย์ในข้อนี้เพื่อคุ้มครองนักลงทุนรายย่อย ในกรณีอาจมีการเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการในรูปแบบที่เป็นศัตรู นอกจากนี้ยังกำหนดให้ผู้เสนอซื้อ หรือกระทำการใดๆ เป็นผลให้ตนได้มาซึ่งหุ้นของกิจการถึงร้อยละ 25 ขึ้นไปของจำนวนหลักทรัพย์ที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการ หรือได้มาซึ่งหุ้นมากกว่าร้อยละ 5 ในช่วงเวลา 12 เดือนที่ถือหุ้นระหว่างร้อยละ 25 – 30 จะต้องทำคำเสนอซื้อหลักทรัพย์ทั้งหมดของกิจการนั้นซึ่งถือเป็นกรณีถูกกฎหมายบังคับ (Mandatory Offer) ยกเว้นเป็นการได้มาทางมรดก

ส่วนกรณีสมัครใจ (Voluntary Offer) เป็นกรณีที่บุคคลใดประสงค์จะได้หลักทรัพย์ของกิจการที่เป็นเป้าหมาย และจะทำให้ถือหุ้นร้อยละ 25 ขึ้นไปจะต้องทำคำเสนอซื้อต่อ

---

* หลักทรัพย์ หมายความว่า หุ้น ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหลักทรัพย์อื่นที่อาจแปลงสภาพแห่งสิทธิเป็นหุ้นได้

ผู้ถือหุ้นของกิจการนั้นๆ และจะต้องเสนอซื้อหุ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 เห็นได้ว่าการที่พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้ผู้ที่ได้หลักทรัพย์มาจนถึงจำนวนร้อยละ 25 ขึ้นไปของจำนวนหลักทรัพย์ที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของกิจการต้องทำคำเสนอซื้อหลักทรัพย์ของกิจการเป็นการทั่วไปก็เพื่อให้ผู้ถือหลักทรัพย์ของกิจการนั้นทุกรายมีโอกาสได้ทราบว่าบุคคลใดจะเข้ามาเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการกิจการและพิจารณาว่าตนควรจะถือหุ้นต่อไปหรือควรจะขาย สาเหตุที่กำหนดให้การถือหุ้นจำนวนร้อยละ 25 ขึ้นไปเป็นจำนวนที่ต้องทำคำเสนอ เพราะการถือหุ้นในจำนวนดังกล่าวมีผลทำให้ผู้ถือหุ้นอาจใช้สิทธิของตนออกเสียงลงคะแนนในการประชุมผู้ถือหุ้นให้มติของที่ประชุมเป็นไปตามความประสงค์ของตนได้

3.1.6 พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้าฉบับนี้เริ่มบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2542 เป็นต้นมา โดยบัญญัติให้การกระทำใดๆ ที่ขัดกับกฎหมายดังกล่าวของผู้ฝ่าฝืน และต้องได้รับโทษทั้งโทษปรับ และโทษจำคุก¹⁶ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ไม่ใช่กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าฉบับแรกของประเทศไทย ก่อนหน้านั้นรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2480 เพื่อควบคุมราคาสินค้า และป้องกันการรวมตัวกันกำหนดราคาสินค้าในภาคเอกชน โดยควบคุมราคาสินค้าที่กำหนดให้แก่ประชาชนที่จำเป็นต้องซื้อต่อมามีการออกพระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522 แต่โดยที่พระราชบัญญัติกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาดที่ใช้บังคับอยู่มีความไม่เหมาะสม เพราะมีสาระเป็น 2 ส่วน คือ การกำหนดราคาสินค้า และป้องกันการผูกขาด ซึ่งทั้งสองส่วนมีวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้กฎหมายต่างกัน แต่มีองค์กรที่ทำหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้เพียงองค์กรเดียวเท่านั้น ต่อมาจึงได้แยกบทบัญญัติ และองค์กรที่ทำหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า และการป้องกันการผูกขาดออกจากกันเพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในที่นี้เราจะกล่าวถึงเฉพาะพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 เท่านั้น พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ออกมาเพื่อให้ธุรกิจแข่งขันระหว่างกันโดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด ป้องกันไม่ให้มีการสร้างอำนาจผูกขาดในตลาด อันอาจนำไปสู่การมีอำนาจใน

¹⁶ วิโรจน์ พูนสุวรรณ, “M & A กับกฎหมายแข่งขันทางการค้า,” การเงินการธนาคาร 19 ฉบับที่ 222 (ตุลาคม 2543): 133.

การควบคุมราคา และปริมาณของสินค้าในตลาดได้ ห้ามการกระทำที่เป็นการผูกขาดหรือลดการแข่งขันระหว่างธุรกิจให้แข่งขันกันอย่างเป็นธรรม โดยบัญญัติให้มีคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เป็นผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมาย และสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้มีอยู่ในมาตรา 25 ถึงมาตรา 30 โดยกำหนดลักษณะของรูปแบบที่ถือว่าการต่อต้านการแข่งขันทางการค้า และมีการประกาศกำหนดส่วนแบ่งตลาด และยอดเงินขายของธุรกิจว่าอยู่ในเกณฑ์ที่คณะกรรมการถือว่าธุรกิจนั้นมีอำนาจเหนือตลาด บทบัญญัติของพระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ให้การแข่งขันในตลาดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ก่อให้เกิดการผูกขาด และการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม¹⁷

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ได้กำหนดรูปแบบที่อาจก่อให้เกิดการผูกขาด หรือทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายฉบับนี้ ดังนี้

มาตรา 25 บัญญัติห้ามมิให้ผู้ประกอบการใช้อำนาจเหนือตลาดที่มีอยู่นั้นกระทำการใดๆ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรานี้ซึ่งถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ต้องห้ามตามกฎหมาย การมีตำแหน่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดนั้นไม่ได้ถือว่าเป็นเรื่องผิดกฎหมาย แต่ธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดที่ใช้อำนาจนั้นดำเนินการตามข้อหนึ่งข้อใดที่กำหนดไว้ในมาตรานี้อาจส่งผลทำให้ตลาดเกิดการผูกขาด และก่อให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

มาตรา 26 การป้องกันการผูกขาดทางการค้าโดยการรวมธุรกิจที่ก่อให้เกิดการผูกขาด หรือสร้างความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน เช่น การรวมธุรกิจเพื่อควบคุมนโยบาย หรือการบริหารที่ทำให้เกิดการผูกขาดหรือลดการแข่งขันไม่ว่าจะเป็นการรวมธุรกิจที่ทำให้ธุรกิจแบบใดๆ ก็ตาม ซึ่งการควบกิจการนี้ครอบคลุมทั้งการควบกิจการทั้งการควบกิจการในแนวนอน หรือการควบกิจการในแนวตั้ง หรือการควบกิจการที่มีลักษณะของกิจการที่แตกต่างกัน และการซื้อทรัพย์สิน และซื้อหุ้นที่ประสงค์จะรวมกิจการเพื่อแบ่งตลาด หรือควบคุมการผลิต หรือเพื่อจำหน่ายสินค้าแต่เพียงผู้เดียว

¹⁷ เฉลิมพร อภิชนาพงศ์, “การควบและครอบงำกิจการในยุคโลกาภิวัตน์”, *สุทธิปริทัศน์* : 56.

มาตรา 27 การป้องกันการผูกขาดทางการค้าโดยการร่วมกันลด หรือจำกัด การแข่งขัน เช่น การตกลงร่วมกันขายสินค้าราคาเดียวกัน การสมรู้กันเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งชนะ การประมุข

มาตรา 28 การป้องกันการตกลงร่วมกันกับผู้ประกอบธุรกิจที่อยู่ต่างประเทศ เพื่อจำกัดโอกาสผู้บริโภคในประเทศที่จะซื้อสินค้า หรือบริการมาใช้เองมิใช่เพื่อจำหน่าย โดย บัญญัติห้ามการดำเนินธุรกิจร่วมกันระหว่างบริษัทไทยกับบริษัทต่างประเทศที่ได้ทำข้อตกลงร่วม กันทางการค้าที่เกี่ยวข้องไม่ว่าในลักษณะใดๆ ก็ตาม โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้อื่นในประเทศไทยที่ ประสงค์จะซื้อสินค้า หรือบริการมาใช้เองนั้น ต้องจำกัดโอกาสในการเลือกซื้อสินค้า หรือบริการ จากการประกอบธุรกิจซึ่งอยู่นอกประเทศโดยตรงเช่น ผู้ประกอบธุรกิจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ ประกอบธุรกิจนอกราชอาณาจักร ดำเนินการใดๆ อันเป็นการจำกัดการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ เพื่อการบริโภคของบุคคลธรรมดา

มาตรา 29 การป้องกันมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการใดๆ ที่เป็นการ ต่อต้านการแข่งขันโดยเสรี และเป็นธรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดการทำลาย ทำให้เสียหาย ชัดขวาง หรือ จำกัดการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการอื่น หรือเพื่อมิให้ผู้อื่นประกอบธุรกิจ หรือต้องล้มเลิกการ ประกอบธุรกิจไป

3.2 ภาพรวมของการควบกิจการในไทย

ปัจจุบันรัฐบาลโดยกระทรวงการคลังได้มีการสนับสนุนให้สถาบันการเงินทำการ รวมกลุ่มกันในลักษณะการควบกิจการในแนวนอน¹⁸ โดยพยายามเพิ่มสิทธิประโยชน์ต่างๆ เพื่อเป็น แรงจูงใจให้สถาบันการเงินเหล่านั้นรวมกิจการกัน เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่สถาบันการเงินใน ประเทศเพิ่มมากยิ่งขึ้น และยังมีอีกหลายธุรกิจที่กำลังมองหาช่องทางในการรวมกิจการเข้าด้วยกัน เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ เช่น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม ธุรกิจประ กันภัย เป็นต้น

¹⁸ ธวัช ศรีสวัสดิ์ศักดิ์ คาวินทร์ รักษาพลเมือง, “การควบรวมกิจการระหว่างประเทศ คลื่นลูกใหม่ที่กำลัง มาแรง,” วารสารส่งเสริมการลงทุน : 36.

อย่างไรก็ตาม การควบกิจการนั้นต้องมีผู้เข้ามาเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นบริษัทที่ต้องการเข้าควบกิจการ และบริษัทที่ถูกควบกิจการ พนักงานของแต่ละบริษัทนั้นๆ รวมถึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ เช่น สถาบันการเงินที่ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาด้านการเงิน ให้คำแนะนำ ประสานงานระหว่างบริษัททั้งสองบริษัทที่ต้องการควบรวมกิจการ การประเมินราคาทรัพย์สิน ตลอดจนทำหน้าที่เป็นผู้ประกัน และจัดจำหน่ายตราสารหนี้ที่บริษัทต้องการนำออกขายในการระดมทุนในการรวมกิจการ นอกจากนี้ยังต้องอาศัยที่ปรึกษาด้านกฎหมาย เพื่อให้คำแนะนำอย่างถูกต้องในการเข้าควบรวมกิจการ ได้ตามความต้องการของบริษัทนั้นๆ และต้องอาศัยการพิจารณาจากหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงพาณิชย์ซึ่งเกี่ยวข้องในด้านการจดทะเบียนพาณิชย์ กรมสรรพากรเกี่ยวข้องด้านภาษี และหากเป็นกรณีที่การรวมกิจการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หรือธนาคารแห่งประเทศไทยก็ต้องให้คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องใช้ระยะเวลาตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ ภายหลังจากมีการควบกิจการแล้วบางบริษัทอาจพบกับความสำเร็จ เช่น กรณีการควบกิจการของไอศกรีมวอลล์กับไอศกรีมโฟร์โมสต์ ในขณะที่บางบริษัทอาจพบกับความล้มเหลวในการควบกิจการเนื่องจากการควบกิจการมีความเสี่ยง และไม่ช่วยเพิ่มความสามารถในการผลิต (Productive Capacity) แก่บริษัทที่เข้าควบกิจการ หรือภายหลังการควบกิจการอาจมีการลดขนาดของบริษัทเดิม¹⁹

4. ผลกระทบของการควบกิจการต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ภายหลังจากการควบกิจการ ส่วนใหญ่ทุกๆ บริษัทที่ทำการควบกิจการย่อมมุ่งหวังให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลดี หรือก่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในทางที่ดียิ่งขึ้นกับตัวบริษัทเอง และมักหวังให้การควบกิจการนั้นประสบความสำเร็จมากกว่าความล้มเหลว แต่การควบกิจการนั้นจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ นักวิชาการได้นำเอาทฤษฎี และข้อสังเกตต่างๆ มาใช้อธิบายผลของการควบกิจการ และได้จัดกลุ่มทฤษฎี และข้อสังเกตเหล่านี้เป็น 7 กลุ่มโดยสังเขป²⁰ ได้แก่

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, 39.

²⁰ อัญญา ชันธวิทย์, การควบกิจการและการครอบงำกิจการ, หน้า 45.

1. ทฤษฎีว่าด้วยการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของกิจการ
(Efficiency Theory)
2. ทฤษฎีว่าด้วยข่าวสารข้อมูล และการส่งสัญญาณ (Information and Signaling)
3. ทฤษฎีว่าด้วยปัญหาของการที่ผู้บริหาร ไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการ
(Agency Problems and Managerialism)
4. สมมติฐานว่าด้วยการจ่ายเงินสดส่วนเกินคืนให้แก่เจ้าของกิจการ
(The Free Cash Flow Hypothesis)
5. การรวมตัวกันของกิจการเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองด้านการค้า
(Market Power)
6. ปัจจัยทางภาษี (Tax Considerations)
7. กลไกการขยับย้ายความมั่งคั่ง โดยอ้อมจากเจ้าหน้าที่หรือลูกค้าไปให้แก่ผู้ถือหุ้น
(Redistribution of Wealth)

ทฤษฎีต่างๆ เหล่านี้ นำมาอธิบายถึงการควบกิจการที่เกิดขึ้นตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งผลดีและผลเสีย ดังนี้

4.1 ผลกระทบต่อผู้ผลิต

การควบกิจการของบริษัทที่ต้องการควบกิจการย่อมมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาด้านประสิทธิภาพในการจัดการ บริหารงานในบริษัทเพราะภายหลังการควบกิจการนั้น เมื่อบริษัทที่ควบกิจการมีประสิทธิภาพสูงกว่าบริษัทที่ถูกควบกิจการ ย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาในด้านประสิทธิภาพการบริหาร การจัดการในบริษัทนั้นๆ และยังเป็นโอกาสให้กิจการที่ขาดการบริหารที่ดีได้รับการฟื้นฟูขึ้น นอกจากนี้ ทรัพยากรก็จะถูกใช้ไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ตลาดของกิจการที่มีการควบกิจการจะมีการตื่นตัว และมีการแข่งขันกันมากขึ้น เพราะหากการควบกิจการประสบความสำเร็จก็จะเป็นการสร้างผู้แข่งขันอภีรายที่มีความแข็งแกร่งขึ้นในตลาด แต่หากการควบกิจการล้มเหลว หรือไม่แตกต่างจากก่อนการควบกิจการก็ย่อมทำให้ตลาดมีผู้ผลิตน้อยรายลงไป ดังนั้นผลกระทบต่อผู้ผลิตย่อมมีทั้งข้อดี และข้อเสียขึ้นอยู่กับสภาพการแข่งขันของตลาดในขณะนั้น จำนวนผู้แข่งขันที่มีอยู่ในตลาดความสำเร็จของการควบกิจการนั้นๆ และความสามารถในการบริหาร อำนาจในการควบคุม ดูแลงานภายหลังจากที่มีการควบกิจการของผู้บริหาร

4.2 ผลกระทบต่อผู้บริโภค

การควบคุมกิจการสามารถส่งผลกระทบทางตรงให้แก่ผู้บริโภค หรือผู้ถือหุ้นในบริษัทที่มีการควบกิจการเกิดขึ้น เพราะหากระหว่างการควบกิจการมีข่าวสารออกมาระหว่างนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นของผู้ถือหุ้นของบริษัทที่อาจมีราคาเพิ่มขึ้น หรือลดลงจากการข่าวสารการควบกิจการได้²¹ นอกจากนี้ การควบกิจการดังกล่าวยังสามารถส่งผลกระทบต่อการปรับตัวของพนักงานต่อวัฒนธรรมขององค์กร (Cross Culture) การจ้างงาน หรือสวัสดิการที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะมีการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานเดิมของพนักงาน หากการควบกิจการเป็นการควบกันระหว่างบริษัทที่มีประสิทธิภาพที่ดีกว่า หลังจากการควบกิจการแล้วจะทำให้เกิดการปรับปรุงกิจการไปในทางที่ดีขึ้น และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพก้าวตามกิจการที่เข้าไปรวมด้วย

4.3 ผลกระทบต่อตลาด

การควบกิจการสามารถส่งผลทางอ้อมกับโครงสร้างตลาดได้ การพิจารณาโครงสร้างของตลาดมีความสำคัญมาก เพราะสามารถพิจารณาถึงแนวโน้มการผูกขาดในตลาดได้ ทั้งนี้ตัวแปรที่ใช้พิจารณาโครงสร้างตลาดว่ามีลักษณะอย่างไรนั้น สามารถพิจารณาจาก²²

- จำนวนหน่วยผลิต และลักษณะการกระจายของขนาดของหน่วยผลิตในตลาด
- การกีดกันการเข้าสู่ตลาด (Barrier to Entry) * เช่น การกีดกันทางด้านความแตกต่างกันของสินค้า หรือการกีดกันทางด้านการประหยัดต่อขนาด หรือการกีดกันทางด้านรายได้เปรียบทางด้านต้นทุน และการกีดกันทางด้านกฎหมาย เป็นต้น
- ลักษณะของสินค้าที่ขายกันในตลาด กล่าวคือ ความสามารถในการใช้ทดแทนกันได้ของสินค้าในตลาด

²¹“การรวมกิจการ... อีกเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาธุรกิจ,” ปราสาทสังข์ ฉบับเศรษฐกิจวิเคราะห์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน), 15 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน 2540): 34.

²² ขจร เลิศสกุลพานิช, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพฤติกรรมการค้าเพื่อขจัดคู่แข่งชั้นในไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541), หน้า 15.

* การกีดกันการเข้าสู่ตลาด (Barrier to Entry) หมายถึง อุปสรรคต่างๆ ที่จะขัดขวางการเข้าสู่ตลาดหรือการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งของผู้ผลิตรายใหม่ อ้างอิงจาก ขจร เลิศสกุลพานิช, “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพฤติกรรมการค้าเพื่อขจัดคู่แข่งชั้นในไทย,” หน้า 15.

- ความเกี่ยวพันกันระหว่างผู้ขายในตลาด
นักเศรษฐศาสตร์นำปัจจัยดังกล่าวมาแบ่งแยกลักษณะโครงสร้างของตลาดออกเป็น
4 ประเภท²³ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการแบ่งแยกประเภท และโครงสร้างทางตลาดสินค้า

ประเภทของตลาด	จำนวนผู้ ขาย	ความสามารถในการ ใช้ทดแทนกัน	ความสัมพันธ์ ของผู้แข่งขัน	ความยากง่ายของ การเข้าสู่ตลาด
ตลาดแข่งขัน สมบูรณ์ (Perfect)	มาก	สินค้าเหมือนกัน หรือ สามารถใช้แทนกันได้ โดยสมบูรณ์	ไม่มี	ง่ายมาก
ตลาดกึ่งแข่งขัน กึ่งผูกขาด (monopolistic)	มาก	สินค้าต่างกัน แต่สามารถใช้แทนกัน ได้	ไม่มี	ค่อนข้างง่าย
ตลาดผู้ขายน้อย รายที่ขายสินค้า เหมือนกัน (pure oligopoly)	น้อย	สินค้าเหมือนกัน ทุกอย่าง	มี	ค่อนข้างยาก
ตลาดผู้ขายน้อย รายที่ขายสินค้า ต่างกันเล็กน้อย (differentiated oligopoly)	น้อย	สินค้าแตกต่างกัน	มี	ค่อนข้างยาก
ตลาดผูกขาด (monopoly)	คนเดียว	ไม่มีสินค้าอื่นทดแทน ได้	ไม่มี	ยากมาก

ที่มา : วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล, เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยที่ 7

²³ วิไลวรรณ วรรณนิธิกุล, เศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม หน่วยที่ 7, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช, 2532), หน้า 381-383.

หากบริษัทที่เข้าควบกิจการมุ่งหวังสร้างผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียวให้กับบริษัทของตน ย่อมไม่เป็นที่ต้องการของบริษัทที่ถูกควบกิจการเพราะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ แก่บริษัทที่ถูกควบกิจการ และอาจก่อให้เกิดความเสียหายอีกด้วย เช่น การเข้าครอบงำเพื่อหวังผลกำไรจากส่วนต่างๆ ของมูลค่าหุ้น (Green Mail) หรือการเข้ามาเพื่อตัดขายสินทรัพย์ที่เป็นประโยชน์ต่อบริษัท โดยหวังผลทางบัญชีแล้วจึงขายหุ้น หรือขายบริษัทออกไปเพื่อทำกำไร และหากการควบกิจการของบริษัทที่มีส่วนแบ่งตลาดน้อยประสบความสำเร็จย่อมทำให้การแข่งขันภายในตลาดจะมีการแข่งขันระหว่างกันมากขึ้น ไม่ก่อให้เกิดการผูกขาดของผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งเท่านั้น บริษัทที่ควบกิจการกันมีผลประโยชน์ที่ดียิ่งขึ้น ฐานะทางการเงินมั่นคง และมีเสถียรภาพทางการเงิน ส่งผลต่อการจ้างงานที่ดีขึ้นซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม แต่ในขณะเดียวกันการควบกิจการอาจเป็นการลดระดับการแข่งขันในตลาดเพราะการควบกิจการอาจทำให้จำนวนผู้แข่งขันในตลาดนั้นๆ ลดน้อยลง และก่อให้เกิดการกระจุกตัว (Concentration) ของอำนาจตลาด นำไปสู่การดำเนินการที่เป็นการกีดกันทางการแข่งขันทางการค้า (Anti-Competitive Results)²⁴ และอาจเกิดการผูกขาดขึ้นได้

5. ความจำเป็นของการควบคุมการควบกิจการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

การควบกิจการถือเป็นการเปิดเสรีทางการค้า และการลงทุน รวมทั้งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยม ดังนั้นอาจต้องมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น ดังนี้

5.1 ปัญหาด้านกฎหมาย เมื่อมีการควบกิจการระหว่างบริษัทจำกัด กับบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชนกับบริษัทจำกัด ซึ่งตามกฎหมายไทยที่กำหนดไว้นั้น ระบุว่าบริษัทที่จะควบกันนั้นเป็นอันเล็กกัน และต้องเกิดเป็นบริษัทใหม่ขึ้น ซึ่งต่างจากกฎหมายต่างประเทศที่ไม่จำเป็นต้องเลิกกิจการไป จึงควรต้องมีการพิจารณาในประเด็นดังกล่าวนี้ รวมถึงการใช้ผลประโยชน์จากการควบกิจการในทางที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อโครงสร้างตลาด อาทิ การที่รัฐอาจเข้ามาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจากการควบกิจการแล้วต่อมาปรากฏว่ากิจการดังกล่าวถูกผูกขาดโดยรัฐ หรือเกิดการผูกขาดของผู้ผลิตเพียงไม่กี่ราย หรือทำให้การแข่งขันในตลาดของสินค้านั้นๆ ลดน้อยลงไปจนเกิด

²⁴ ธวัช ศรีสวัสดิ์ศักดิ์ คาวินทร์ รัชย์พลเมือง, “การควบรวมกิจการระหว่างประเทศ คลื่นลูกใหม่ที่กำลังมาแรง,” วารสารส่งเสริมการลงทุน, : 39.

ผลเสียแก่ผู้บริโภค และผู้ผลิตด้วยกันเอง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านกฎหมายแรงงาน เพราะต้องมีการโอนพนักงานจากบริษัทหนึ่งไปเป็นพนักงานของอีกบริษัทหนึ่ง หากพนักงานไม่เต็มใจจะย้ายบริษัทต้องชำระค่าจ้าง และเงินชดเชยให้กับพนักงานตามที่กฎหมายแรงงานกำหนดไว้ ประเด็นปัญหาเหล่านี้ควรต้องมีการทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด²⁵

5.2 ปัญหาด้านภาษีหรือด้านบัญชี ปัญหาภาษีที่เกิดขึ้นเมื่อมีการซื้อหรือการขาย และการโอนทรัพย์สินระหว่างกันก่อให้เกิดภาระภาษีมากขึ้นกับผู้ประกอบการและผู้ถือหุ้น และการตรวจสอบบัญชีของกรมสรรพากรซึ่งถือว่าธุรกิจที่ควบกันนั้นต้องมีการเลิกกิจการจึงทำให้ต้องเข้ามาตรวจสอบบัญชีของบริษัทนั้นๆ เกิดความยุ่งยากตามมา และภายหลังการตรวจสอบมักพบว่ามีความผิดพลาดที่ทำให้บริษัทเหล่านั้นต้องเสียเงินภาษีเพิ่มเติมเสมอ²⁶ ส่วนปัญหาด้านบัญชีเกิดจากความแตกต่างกันในเรื่องนโยบายในการทำบัญชีของบริษัทที่ควบกัน เช่น นโยบายเกี่ยวกับการตีราคาสินค้าคงเหลือ การคำนวณ ค่าเสื่อมราคา ฯลฯ ดังนั้น ก่อนทำการควบกิจการควรต้องปรับปรุงหลักการบัญชีให้เป็นอย่างเดียวกันเสียก่อน แล้วจึงนำมาใช้ในการคำนวณราคาซื้อ หรือราคาโอนกิจการระหว่างกัน²⁷

5.3 ปัญหาอื่นๆ นอกจากปัญหาที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากการควบกิจการ เช่น วิสัยทัศน์ (Vision) ของผู้บริหาร หรือการแบ่งอำนาจ การจัดองค์กรในการบริหารหลังจากการรวมกิจการ และการกำหนดนโยบายการบริหารงานให้มีความสอดคล้องกันเพื่อมิให้เกิดความขัดแย้ง การปรับตัวให้ยอมรับสภาพแห่งการสูญเสียสิทธิแห่งความเป็นเจ้าของ และการปรับตัวสำหรับวัฒนธรรมขององค์กรที่เปลี่ยนไป (Cross Culture) เพราะการให้พนักงานของทั้งสองบริษัทได้มีโอกาสทำงานร่วมกันจะช่วยให้พนักงานของทั้งสองบริษัทมีความเข้าใจในการทำงาน และเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร เพื่อกระตุ้นให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น แต่หากผู้บริหารไม่สามารถสร้างความเข้าใจให้แก่พนักงานได้ก็อาจก่อให้เกิดความยากลำบากใน

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

²⁶ กิตติพงษ์ อรุณีพัฒน์พงศ์, “การซื้อ รวม และควบกิจการทางออกของธุรกิจไทย,” การเงินการธนาคาร, 9 ฉบับที่ 222 (ตุลาคม 2543): 129.

²⁷ โสมนัส ณ บางช้าง, “การครอบงำกิจการ (Takeover),” นักบริหาร, 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2542): 45.

การประสานงานระหว่างพนักงานของบริษัทที่เกิดการควบกิจการขึ้น รวมถึงการพัฒนาความสามารถในการจัดการบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมขององค์กรที่ทำการควบกิจการระหว่างกัน

จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว รัฐจึงจำเป็นต้องมีการกำหนด หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้บริโภค และผู้ประกอบการที่ต้องการควบกิจการ นโยบายที่ต้องนำมาใช้รองรับผลกระทบจากการควบกิจการคือ นโยบายการแข่งขัน (Competition Policy) เพราะบริษัทต่างๆ มีแนวโน้มที่จะดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการครอบครองส่วนแบ่งของตลาดที่จะสามารถทำกำไรมากที่สุด²⁸ รวมถึงอาจต้องมีการออกมาตรการควบคุมการควบกิจการขึ้นมาเพื่อคุ้มครองผู้ถือหุ้นรายย่อย และโครงสร้างของตลาด รวมถึงป้องกันการควบกิจการที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และพยายามกำหนดเงื่อนไขทางด้านภาษีให้มีความชัดเจน และง่ายต่อความเข้าใจเพื่อนำไปปฏิบัติได้ และบรรดาผู้ให้คำแนะนำการควบกิจการควรตระหนักว่าเรามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่จะดูแลให้เกิดความถูกต้อง และเหมาะสมกับสภาพตลาด เพื่อให้การควบกิจการเป็นการประสานผลประโยชน์ทั้งระดับจุลภาค และระดับมหภาค ดังนั้นนโยบายการแข่งขันทางการค้าต้องสามารถบังคับใช้อย่างจริงจัง และมีประสิทธิภาพทั้งในระยะเริ่มต้น กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ควรต้องมีข้อกำหนด สภาพบังคับ บทลงโทษที่ชัดเจน และรัดกุมเพียงพอ โดยมีคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าที่มีหน้าที่คอยกำกับ ดูแลการควบกิจการที่เกิดขึ้นให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

6. พัฒนาการของการควบกิจการ และการควบคุมการควบกิจการในอนาคต

ตามหลักเศรษฐศาสตร์การควบกิจการทำให้กิจการสามารถเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจให้แก่กิจการนั้นๆ และประเทศได้อย่างหนึ่ง ถ้าวัตถุประสงค์ของการควบกิจการเป็นไปเพื่อให้การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือเพื่อรวมทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพ หรือเพื่อทำให้เกิดการประหยัดในเชิงเศรษฐกิจ (economy of scale) แต่ควรระวังหากการควบกิจการดังกล่าวมุ่งหวังเพื่อเป็นการเก็งกำไร เพราะสามารถนำไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่ผูกขาดได้ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อผู้บริโภค ผู้ผลิต และโครงสร้างของตลาด

²⁸ ธวัช ศรีสวัสดิ์ศักดิ์ และดาวินทร์ รัชย์พลเมือง, “การควบรวมกิจการระหว่างประเทศ คลื่นลูกใหม่ที่กำลังมาแรง,” วารสารส่งเสริมการลงทุน: 36-41.

ปัจจุบันนี้พัฒนาการของการควบกิจการนั้นจำเป็นต้องอาศัยหลักการพิจารณาหลายประการ โดยต้องพิจารณาจากกิจการที่เป็นเป้าหมายของการซื้อ และครอบครองกิจการซึ่งมีลักษณะ ดังนี้ คือ กิจการที่มีสินทรัพย์ที่มีตัวตน และหลักทรัพย์สุทธิอยู่สูง กิจการที่มีทรัพย์สินแฝงได้แก่ เทคโนโลยีระดับสูง สิทธิประโยชน์ในหลายรูปแบบ เช่น สัมปทานการสื่อสาร เหมืองแร่ เป็นต้น กิจการที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้สูง แต่อาจประสบกับปัญหาเศรษฐกิจทำให้อยู่ในสถานะที่ไม่ดีเท่าที่ควร หรือกำลังอยู่ในช่วงฟื้นฟูกิจการ รวมถึงกิจการที่ขาดการบริหารสินทรัพย์ให้เกิดกำไรอย่างเพียงพอ โครงสร้างของผู้ถือหุ้นที่มีอยู่อย่างกระจุกกระจาย ทำให้ขาดอำนาจเจรจาต่อรอง หรือมีผู้ถือหุ้นเป็นพวกสถาบันการเงินเป็นจำนวนมากจะทำให้ง่ายต่อการเจรจาขอซื้อหุ้นเป็นกลุ่มได้โดยง่ายจากบริษัทที่ต้องการเข้าควบกิจการนั้นๆ เป็นต้น และยังมีธุรกิจอื่นๆ ที่ยังต้องการเข้ามาสู่การลงทุนเพื่อพัฒนากิจการของตนเองให้สามารถอยู่รอดโดยใช้วิธีการควบกิจการ รวมถึงแรงจูงใจจากภาครัฐไม่ว่าจะเป็นการให้สิทธิประโยชน์ในหลายรูปแบบ รวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิด และบทบาทของรัฐบาล จากแต่ก่อนที่รัฐบาลมักเป็นเจ้าของธนาคารพาณิชย์หรือโรงพยาบาล ทั้งที่บทบาทที่แท้จริงของภาครัฐควรเป็นผู้สนับสนุน ต้องเป็นรัฐบาลที่มีความยุติธรรม (Fair) และมีความโปร่งใส (Transparent) รัฐบาลต้องปฏิบัติต่อทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน เพราะรัฐบาลที่โปร่งใส และยุติธรรมจะทำให้การแข่งขันทางการค้ามีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะภาครัฐกิจต่างๆ ต้องแข่งขันกันที่จุดแข็งของธุรกิจของตน เนื่องจากพวกเขาไม่สามารถตัดสินใจกับรัฐบาลได้เหมือนก่อน²⁹

สรุป ภายหลังจากการศึกษาวิจัยเนื้อหาในบทนี้แล้ว ทำให้ทราบถึงความหมายของการควบกิจการ และสถานะทางกฎหมายว่าการควบกิจการแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันอย่างไร การควบกิจการนั้นอาจมีวัตถุประสงค์ของการควบกิจการที่แตกต่างกัน รวมถึงสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ในการตัดสินใจเข้าควบกิจการของบริษัทต่างๆ ในอุตสาหกรรมแต่ละประเภทต่างกันไป แต่ทั้งนี้สาเหตุสำคัญก็คือเพื่อให้ธุรกิจของตนสามารถอยู่รอดได้ในตลาดที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน การควบกิจการต้องกระทำตามที่กฎหมายแต่ละฉบับที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ เรายังทราบถึงผลกระทบหลังจากมีการควบกิจการตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว รวมถึงผลกระทบของการควบรวมกิจการต่อโครง

²⁹ ซีพีธรรม คำวิเศษณ์, “กัณฑ์ในขั้นตอนการควบและเข้าซื้อกิจการ,” *e-commerce*, 3 ฉบับที่ 35 (พฤศจิกายน 2539): 75.

สร้างทางเศรษฐกิจในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อผู้ผลิต ต่อผู้บริโภค และผลกระทบต่อตลาด ซึ่งในบางกิจการ การควบกิจการก่อให้เกิดการผูกขาด ขาดการแข่งขันในตลาดซึ่งส่งผลเสียให้แก่ประชาชนผู้บริโภคทำให้รัฐต้องเข้ามามีส่วนในการควบคุมการควบกิจการ ซึ่งความจำเป็นในการเข้ามาควบคุมดูแลก็ต้องอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม มิฉะนั้นอาจกลายเป็นว่าการที่รัฐเข้ามาควบคุมกลายเป็นการผูกขาดโดยรัฐไปโดยปริยาย นอกจากนี้เรายังทราบถึงพัฒนาการของการควบกิจการ และแนวโน้มของการควบกิจการในอนาคตที่จะเกิดขึ้นต่อไปเพื่อวางมาตรการทางกฎหมายเป็นแนวทางในการควบคุมกับการแข่งขันหลากหลายรูปแบบในตลาดที่จะเกิดขึ้น เพราะการแข่งขันไม่ว่าทั้งในประเทศหรือต่างประเทศย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพตลาดของประเทศอย่างแน่นอน การมีมาตรการรับมือย่อมทำให้ประเทศอยู่ในสถานะที่เตรียมพร้อมรับมือกับทุกปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย